

Zakres wiedzy i umiejętności oraz wykaz proponowanej bibliografii

I. Obszary umiejętności (takie same na wszystkich trzech etapach Konkursu).

1. Czytanie. Uczeń:

- 1) odczytuje różne teksty kultury, w tym kształtujące tożsamość narodową i postawę obywatelską:
  - a) źródła i teksty historyczne, m.in.: fragmenty kronik, pamiętników, listów, elementy dziedzictwa kulturowego, w szczególności zabytki architektury reprezentatywne dla danej epoki, polskie pieśni patriotyczne,
  - b) teksty literackie, w tym: baśnie, legendy, mity, opowiadania, utwory poetyckie i prozatorskie z klasyki dziecięcej i młodzieżowej - polskiej i światowej,
  - c) teksty użytkowe, w tym: telegram, zaproszenie, zawiadomienie, instrukcję, przepis, ogłoszenie, kartkę pocztową, list prywatny i oficjalny, tabelę, notatkę,
  - d) proste teksty podręcznikowe, a także publicystyczne i popularnonaukowe,
  - e) przekazy ikoniczne, w tym: komiksy, dzieła malarskie, rzeźbę, rozpoznaje ich cechy charakterystyczne, dostrzega znaczenia dosłowne i odkrywa sensy przenośne,
- 2) określa funkcje elementów charakterystycznych dla danego tekstu:
  - a) rozumie pojęcia: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm,
  - b) posługuje się czynnie terminami: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, legenda, opowiadanie, powieść, proza, poezja oraz podstawowymi terminami z zakresu wiedzy o języku, a także związanymi z przekazami ikonicznymi, plastyką, telewizją, filmem, teatrem, prasą,
- 3) rozumie znaczenia podstawowych symboli występujących w opisach map,
- 4) odczytuje dane z tekstu źródłowego, tabeli, wykresu, planu, mapy, diagramu oraz odpowiada na proste pytania z nimi związane.

2. Pisanie. Uczeń:

- 1) pisze na temat i zgodnie z celem, posługując się następującymi formami wypowiedzi: opowiadanie, opis przedmiotu, krajobrazu, postaci rzeczywistej i literackiej, dzieła sztuki, sprawozdanie z uroczystości szkolnej, wycieczki, notatka w formie planu, tabeli, wykresu, streszczenia, kartka pocztowa, list prywatny i oficjalny, zaproszenie, zawiadomienie, ogłoszenie, instrukcja, przepis,
- 2) buduje tekst poprawny kompozycyjnie (ok. 1 strony formatu A4), celowo stosując środki językowe i przestrzegając norm gramatycznych, ortograficznych i interpunkcyjnych,
- 3) dba o układ graficzny, czytelność i estetykę zapisu:
  - a) dostosowuje zapis do formy wypowiedzi,
  - b) wyróżnia części tekstu zgodnie z jego strukturą,
  - c) pisze czytelnie.

3. Rozumowanie. Uczeń:

- 1) posługuje się kategoriami czasu i przestrzeni w celu porządkowania wydarzeń:
  - a) sytuuje je w przestrzeni,
  - b) umieszcza daty w przedziałach czasowych,
  - c) oblicza upływ czasu między wydarzeniami,

- d) porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej.
- 2) przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń i zjawisk: wskazuje główne przyczyny i skutki doniosłych wydarzeń w historii Polski,
  - 3) określa znaczenie osiągnięć człowieka dla rozwoju cywilizacyjnego:
    - a) wyjaśnia na prostych przykładach zmiany cywilizacyjne, jakie nastąpiły na przestrzeni dziejów,
    - b) opisuje najważniejsze osiągnięcia, które składają się na polskie dziedzictwo kulturowe,
  - 4) wyraża własne opinie i próbuje je uzasadnić, wyjaśniając swoje stanowisko, używa odpowiednich argumentów.

4. **Korzystanie z informacji.** Uczeń:

- 1) wskazuje źródła informacji, posługuje się nimi.

II. **Treści nauczania** (takie same na wszystkich trzech etapach Konkursu):

1. **Język polski**

- 1) Pojęcia nadawcy i odbiorcy, sposoby rozpoznawania intencji wypowiedzi (np. pytam, odpowiadam, informuję, proszę).
- 2) Właściwości opowiadania, opisu, dialogu oraz prostych form użytkowych.
- 3) Wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, w tym zdania i równoważniki zdań.
- 4) Związki wyrazów w zdaniu, w tym rola podmiotu i orzeczenia.
- 5) Odmienne i nieodmienne części mowy oraz podstawowe kategorie fleksyjne.
- 6) Budowa słowotwórcza wyrazów.
- 7) Rodzaje głosek.
- 8) Akcent wyrazowy, intonacja.
- 9) Pojęcia: fikcja literacka, świat przedstawiony, nadawca, odbiorca, podmiot mówiący, narracja, przenośnia, rytm.
- 10) Różnice między językiem potocznym a językiem literatury oraz językiem regionu.
- 11) Terminy: bohater, wątek, akcja, autor, narrator, epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy, rym, zwrotka, refren, baśń, opowiadanie, powieść, proza, poezja.
- 12) Terminy związane z przekazami ikonicznymi, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą.
- 13) Różnorodne sposoby komunikowania (komunikacja pozawerbalna - język przestrzeni, koloru, ciała itd.).

2. **Historia i społeczeństwo**

- 1) Wzorce osobowe - wybrane postacie historyczne i współczesne.
- 2) Mój dom, moja rodzina i sąsiedztwo. Elementy historii rodzinnej, regionalnej oraz życia codziennego w Polsce i w różnych krajach i epokach.
- 3) Moja ojczyzna. Wydarzenia i osoby o zasadniczym znaczeniu dla losów narodu i państwa polskiego (chrzest Polski, Zjazd Gnieźnieński i koronacja Bolesława Chrobrego, Władysław Łokietek i Kazimierz Wielki, bitwa pod Grunwaldem, unia polsko-litewska, królowa Jadwiga i Jagiełło, Stefan Batory, potop szwedzki, Jan Sobieski, Konstytucja 3 Maja, rozbiory, formy walki o niepodległość Polski, I wojna światowa, odzyskanie niepodległości, wojna polsko-sowiecka, Józef Piłsudski

i Roman Dmowski, II wojna światowa, okupacja i walka o niepodległość).

- 4) Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego.
- 5) Mój krąg cywilizacyjno-kulturowy. Wybrane zagadnienia z kręgu kultury antycznej oraz dziejów Europy. Śródziemnomorskie korzenie wybranych elementów kultury polskiej.

Forma konkursu

Etap I, II, III – test pisemny, mieszany: zadania wielokrotnego wyboru z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania na dobieranie, z luką, zadania krótkiej odpowiedzi oraz zadania rozszerzonej odpowiedzi. Stopień trudności testu będzie zróżnicowany w zależności od etapu.

Uwaga: Uczeń udziela odpowiedzi na arkuszu testowym.

III. Bibliografia

I etap: Joanne Kathleen Rowling, *Harry Potter i kamień filozoficzny*.

II etap: Irena Jurgielewiczowa, *Ten obcy*.

III etap: Frances Hodgson Burnett, *Tajemniczy ogród*.